5 BANI EXEMPLARUL. — ANU L XXXII. — N-rul 296

6 PAGINI

ICGB

LUNI 27 OCTOMBRIE 1914

ABONAMENTE
ROMÂNIA: Lei 4.65 / 3.15 / 18.—
STRĂINĂTATE: Lei 10.- / 20.- / 40.-
3 luni / 6 luni / Un an

UNIVERSUL

CELE DIN URMĂ STIRI DIN LUMEA ÎNTREAGĂ
TELEGRAFICE ŞI TELEFONICE

Fondator: LUIGI CAZZAVILLAN

ANUNCIURI
PAGINA III
Linia corp. 7 Bani 50
idem pag. IV „ 40
In ecrii şi reclame 3,50 linia
Anunturi sau informatiuni
mortuare după mărime
dela 60–150 lei

Redacţia şi Administraţia: — Bucureşti — 11, Brezoianu, 11

Problema Strâmtorilor Bosfor şi Dardanele

de C. I. BĂICOIANU

Perspectiva unuĭ războiŭ Ruso-Turc, întrevăzut încă de acum câteva săptămâni, a devenit o realiate în urma declaraţieĭ de războĭ a Rusieĭ, survenită după agresiunile floteĭ turceştĭ din Marea Neagră.

Evident, faptul acesta este de natură să complice situaţia războiului european, care devine cu atât maĭ groaznic cu cât intervenţia vr-căruĭ factor militar nouĭ, nu poate decât să îĭ mărească intensitatea.

Nu maĭ încape îndoială, că intrarea Turcieĭ în acţiune se datoreşte Germanieĭ, care în constelaţia actuală a lucrurilor stăpâneşte frânele conducătoare ale imperiului Otoman şi stă în legătură cu puţinul succes pe care a avut să-l încerce armatele aliate ale dupliceĭ, în faţa Varşovieĭ, de unde aŭ trebuit să se retragă pe o distanţă de 140 klm., din poziţiunile ce ocupau.

Sguduit de sentimentul mareĭ răspunderĭ, în care l'a atras aventura navală, pusă la cale şi executată de forţele militare germane, care s'aŭ făcut stăpâne pe marina otomană, guvernul Turc a căutat să încerce o reparaţie a conflictului petrecut fără voia sa, cerând scuze guvernului rus.

Din nefericire însă, toate insistenţele puse pentru aplanarea paşnică a conflictului aŭ fost fără de efect.

Oficialitatea din Petrograd intransigentă, a refuzat dela început orce discuţie şi a ordonat ca pe ziua de 20 Oct., forţele ruseştĭ să treacă graniţa prin Caucazia, ceea ce de fapt a avut loc.

Este extrem de interesant manifestul ţarului prin care aduce la cunoştinţa poporului său, declaraţia de războĭ şi prin care încheie exprimându-şĭ încrederea sa nestrămutată, că intervenţia rău inspirată a Turcieĭ, nu va putea face decât să accelereze desnodământul fatal pentru ea şi „să **deschidă Rusieĭ calea pentru deslegarea problemelor istorice pe malurile Mărieĭ Negre, probleme ce i-aŭ fost hărăzite de strămoşiĭ**".

In faţa acesteĭ declaraţiĭ imperiale, nu maĭ încape îndoială că problema Dardanelelor cu întregul decor al stăpânireĭ Cornului este pusă în ordinea zileĭ.

Rusia socoteşte că astăzĭ când se află în confraternitate de arme cu Anglia şi Franţa, a sosit momentul suprem ca să încerce realizarea idealului său politic oriental, urmărit cu atâta tenacitate şi cu atâta perseverenţă de veacurĭ.

*

Evenimentul acesta ce se desfăşoară ochilor noştrĭ este prin efectele ce el poate să aibă asupra condiţiilor noastre de viaţă în viitor, prea însemnat ca să-l putem trece cu vederea.

Pentru a înţelege şi maĭ bine gravitatea momentului, fie-ne permis să insistăm asupra însemnătăţeĭ problemeĭ Dardanelelor, în raport cu interesele economice ale Românieĭ, sprijinindu-ne pe cifrele de maĭ jos ale statisticeĭ comerţului exterior, în care se oglindeşte perfect interesele munceĭ productive Româneştĭ:

Exportul României exprimat în tone

Anii	Pe uscat	Prin gurile Dunărei	Prin Constanţa	Total
1909	336.690	2.236.792	720.772	3.294.254
1910	280 626	3.189.530	1.009.172	4.479.328
Importul României				
1909	229.227	360.149	126.668	716.044
1910	229.458	382.459	159.625	771.542

Din examinarea acestor cifre, care rezumă exportul şi importul total al României, constatăm că cea maĭ mare şi cea maĭ însemnată parte a comerţului nostru exterior, se face pe apă şi cu deosebire pe mare.

Trebue să adăogăm, că importul şi exportul pe uscat, exprimă maĭ mult traficul nostru cu Austro-Ungaria şi prea puţin cu celelalte ţărĭ cu care suntem în legături comerciale constante, dar cu care ne leagă exclusiv drumul mărieĭ.

Astfel, din cele aproape cinci milioane de tone, ce reprezintă exportul ţăreĭ, nu revine exportului de cât 5 la sută din exportul total; iar în ceea ce priveşte importul, 60 la sută din total revine deasemenea traficului pe mare.

Caracterul maritim al comerţului românesc se desprinde cu toată evidenţa din această constatare, care este cu atât maĭ mult de interes cu cât ne dăm seama, că munca noastră naţională se manifestă în prima linie în producţia agricolă, care are nevoe de transport lesnicios şi maĭ eftin, cum este, cel pe apă.

De aicĭ reese şi marea însemnătate pentru manifestarea munceĭ naţionale româneştĭ a problemeĭ neturburateĭ navigaţiunĭ pe Mare, şi în deosebĭ a navigaţiunĭ prin Bosfor şi Dardanele, căcĭ acestea prin situaţia lor geografică sunt menite să fie cheia ce deţine soarta intereselor celor maĭ vitale ale Românieĭ.

Or cât de bine şi or cât de mult am produce în ţară, valorificarea munceĭ noastre agricole şi de tot felul, depinde în cea maĭ mare măsură de **regimul de siguranţă** al strâmtorilor, care ne deschid largul drum al întregului pământ.

Neturburata navigaţie prin Dardanele, este expresia cea maĭ înaltă a intereselor noastre agricole ce se confundă cu însăşĭ existenţa României.

Astăzĭ, când evenimentele prin care trecem ne forţează să trăim sub presiunea unuĭ regim de încătuşare a libereĭ navigaţiunĭ prin Dardanele, care asfixiază întreaga noastră stare economică, suntem în măsură maĭ mult de cât orĭ când să judecăm gravitatea problemeĭ.

Un mare interes la statornicirea unuĭ regim de libertate şi garanţie a libereĭ navigaţiunĭ prin Dardanele, îl are evident şi alte popoare; niciunul însă, nicĭ chiar Rusia, nu-l are în gradul României.

Din cauza situaţieĭ noastre geografice care ne refuză orice alt drum de cât acel prin strâmtorĭ, închiderea Dardanelelor înseamnă pentru noĭ curmarea firuluĭ de liberă propăşire şi al însăşĭ existenţeĭ noastre.

Tocmaĭ pentru această consideraţie, eşirea Turcieĭ din starea de neutralitate, în care ne obişnuisem a vedea la Dardanele, chezăşia unei împărăţiĭ ce înţelege pe temeiul însăşĭ al acesteĭ neutralităţĭ să-şĭ menţină propria existenţă, salvgardând în acelaş timp şi interesele economice internaţionale strâns legate de prezenţa sa la „Cornul de Aur", a produs în România cea maĭ legitimă şi explicabilă dezorientare.

Neliniştea ce ne-a cuprins este cu atât maĭ pronunţată, cu cât manifestul ţarului arată cu preciziune că de aicĭ înainte în desfăşurarea evenimentelor viitoare obiectivul politiceĭ ruseştĭ, în ordinea intereselor sale orientale, nu este altul decât realizarea testamentului luĭ Petru Cel Mare: **Constantinopolul şi stăpânirea strâmtorilor.**

*

Dela intrarea Turcieĭ în acţiune, groaznicul războĭ european se înfăţişează cu două ţinte bine definite; unul central european şi celălalt, asiatic oriental.

Dacă tripla înţelegere ese învingătoare, regimul viitor al Dardanelelor, care ne interesează în speţă şi pe noĭ, va fi influenţat de interesele Rusieĭ, care vede în Dardanele **„cheia casei sale"**.

In această privinţă, partea din manifestul ţarului referitoare în cauză are nevoe să fie clarificată de toţĭ aceia care aŭ un interes deopotrivă de mare la statornicirea viitoruluĭ regim al strâmtorilor.

Daca din contră, tripla alianţă ar învinge, viitorul regim al Dardanelelor se va resimţi de influenţa germană, sub a cărei conducere stă astă-zĭ întreaga politică a imperiului Otoman şi lovește atât de dureros deopotrivă interesele economice internaţionale, o influenţă pe care o va întinde fără îndoială şi asupra Mediteraneĭ şi Adriaticeĭ.

România, ale cărei interese la Dardanele se confundă cu interesele sale cele maĭ vitale politice şi economice, nu se poate pune la remorca niciuneia din cele două grupări beligerante.

Iată de ce dar, dacă manifestul ţarului nu ne-a făcut să zâmbim, nicĭ perspectiva stăpânireĭ germane din Stambul pe care ar putea să o întroneze aventura turcească din ultimele zile, nu ne încălzeşte.

In această chestiune, ca şi în aceea a Dunăreĭ, or unde ar duce desfăşurarea evenimentelor viitoare, România nu poate decât să fie alături de toţĭ aceia, care ar înţelege să păstreze acesteĭ marĭ probleme **un caracter de interes european.**

Astfel prezentându-se lucrurile, nu vedem altă rezolvare care ar putea garanta tutulor o paşnică propăşire în viitor, de cât stabilirea la Bosfor şi Dardanele a unuĭ — **condominium internaţional,** chemat să apere deopotrivă interesele economice ale tutulor în special interesele politice a tutulor acelora pe care provedinţa i'a aşezat în jurul bazinuluĭ Mărieĭ Negre.

România n'are niciĭ de cum veleitatea, cum s'ar înţelege după o telegramă din Petrograd, să aspire la un rol preponderant în statornicirea viitoruluĭ regim al strâmtorilor.

Din contră, conştientă de însemnătatea interesului mondial ce se leagă de această problemă, şi cum acela al Românieĭ se confundă cu acest interes, ea reclamă ca viitorul regim al strâmtorilor să se clădească pe principiul apărăreĭ interesului tutulor, fără să aibă la bază preponderenţa nimănuĭ.

Nu ne îndoim, că în această privinţă or care ar fi alianţele de astăzĭ, România va avea concursul tutulor statelor care nu sunt direct interesate să vadă la Bosfor şi Dardanele un regim de exclusivitate, care n'ar putea decât să constitue pentru viitor un isvor permanent de neînţelegerĭ, menit să aducă grave prejudiţĭi comerţului mondial şi cauzeĭ cultureĭ şi civilizaţiuneĭ în această parte a orientului european.

C. I. Băicoianu

Războiul european

- Serviciul nostru telegrafic -

Căutarea morţilor în vârful unuĭ deal, după o luptă sângeroasă

Luptele pe frontul oriental

Ruşii resping ultimele sforţări ale austriacilor

Lemberg, 23, (sosită 24). — *In seara de 23 Oct. s'a primit aci ştirea că la reluarea Jaroslavuluĭ aŭ fost luaţi 5.000 de prizonierĭ.*

Se anunţă că zilele trecute austriacĭĭ aŭ operat zi şi noapte atacurĭ crâncene, desvoltând un foc infernal de artilerie şi făcând pare-se o ultimă şi supremă încercare. Cu toate acestea ruşiĭ aŭ respins viguros pe inamic şi i-aŭ rupt rezistenţa luĭ disperată. Actualmente austriacĭĭ bat in retragere de-a-lungul Sanuluĭ. Aceastĕ din urmă luptă a fost aşa de intensă în cât canonada se auzea într'o circonferinţă de zece verste.

Enorme forţe austriace aŭ căutat să împiedice trecerea ruşilor lângă Monastyrzek, însă ruşiĭ se menţin bine.

Se raportează că artileria austriacă a distrus palatul de pe proprietatea principeluĭ Czartoryski, lângă Lezachoff, unde a pierit o preţioasă bibliotecă istorică. (Westnik).

Austriacii anunţă retragerea

Viena, 24. — **Eri, nu au fost lupte pe frontul de nord Fără a fi fost stânjeniţĭ de duşman în mişcările noastre, în Polonia rusească şi în Galiţia, în câteva locurĭ din frontul nostru, cu toată situaţia locală favorabilă nouă, s'a cedat ruşilor ceva teren în mod trecător şi numaĭ din cauza situaţiuneĭ totale. (Cor. Bureau).**

Arestarea englezilor din Germania

Berlin, 24. — **Tratarea contrară dreptuluĭ internaţional ca prizonierĭ de războĭ a germanilor reţinuţĭ în Anglia, având ecatea între 17 şi 55 de anĭ, a determinat pe guvernul german să declare că şi englezii capabili de serviciul militar ce se află în Germania vor fi arestaţĭ, dacă supuşiĭ germanĭ, nu vor fi puşĭ în libertate. Guvernul englez a lăsat această declaraţiune fără de răspuns aşa că s'a ordonat arestarea bărbaţilor englezĭ având vârsta între 17 şi 55 anĭ. Măsura, până la noŭ ordin, priveşte numaĭ pe supuşiĭ Mareĭ Britaniĭ şi Irlandeĭ, dra va fi întinsă şi la supuşiĭ coloniilor şi protectoratelor britanice, dacă germanii ce reşed acolo nu vor fi puşĭ în libertate. (Cor. Bureau).**

Germania trimite în Turcia prizonieri musulmani

Roma, 23 (sosită 24). — *Intr'un interview acordat ziaruluĭ „Idea Nazionale", un diplomat balcanic ar fi făcut următoarele destăinuirĭ:*

De câtva timp Germania a început să trimeată în Turcia, străbătând Austria şi România, pe toţĭ prizonierĭĭ musulmanĭ (turcoşĭ, spahiĭ, indienĭ, etc.), pe care-ĭ prind în războiul contra Franţeĭ.

Cu aceasta, Germania înţelege să arate simpatia sa pentru poporul musulman; înţelege să-şĭ asume oarecum un fel de tutelă a musulmanilor. In adevăr această purtare a eĭ a contribuit să mărească trecerea de care se bucura de maĭ multă vreme în ţările Islamului.

Nu ştim cum cele două state or fi rezolvat chestiunea juridică, ce a împiedicat până acum o înţelegere între guvernul ruseso şi cel italian asupra trimitereĭ prizonierilor italienĭ luaţi în luptele cu austriacii. (A. T. I).

Cazul vaporului «Bajern»

Roma, 23 (sosită 24). — *Biroul contenciosuluĭ din ministerul de externe, a cercetat cazul juridic al vaporuluĭ austriac „Bajern", care fiind încărcat cu dinamită şi muniţiunĭ şi sosind acum două luni în portul Neapoli, guvernul austro-ungar a cerut guvernuluĭ italian ca să fie descărcat permiţând totdeodată ca muniţiunile şi dinamita să poată călătorĭ pe căile ferate italiene până la graniţa austriacă. După multe intervenirĭ din partea guvernuluĭ austro-ungar, ministrul de externe a cerut părerea contenciosuluĭ, care a fost negativă. De aceea guvernul italian a oprit debarcarea armelor şi muniţiunilor de pe piroscaful austriac. (A. T. I.).*

Bombardarea poziţiunei Tsing-Tao

Viena, 24. — **Din Tokio vine ştirea oficială că bombardarea poziţiuneĭ Tsing-Tao, maĭ urmează cu energie. Germanii aŭ făcut o eşire în ziua de 21 Oct. (Cor. Bureau).**

Consulul austro-ungar din Taebriz arestat de ruşi

Viena, 24. — După ştirile sosite din Teheran, consulul austro-ungar şi reprezentantul diplomatic turc la Taebriz aŭ fost arestaţĭ de ruşi şi escortaţĭ până la Tiflis. Guvernul persan şi legaţiunea Statelor-Unite la Teheran aŭ protestat la legaţiunea rusească din Teheran în contra acestuĭ procedeŭ contrariu dreptuluĭ ginţilor. O protestare la fel a fost făcută la Petrograd prin reprezentantul persan. (Cor. Bureau.)

Proclamaţiunea de războĭ a Angliei

Viena, 24. — **Se telegrafiază din Londra că proclamaţia care a comunicat starea de războĭ cu Turcia a fost publicată în acelaş timp cu declaraţia de anexare a insuleĭ Cipru. Proclamaţia declară că cuvântul „duşman" care se găseşte în proclamaţie privitoare la Turcia, se referă în acelaş mod şi la celelalte posesiunĭ ale Turcieĭ, afară de Egipt, Cipru şi de teritoriile ocupate până acum de Anglia saŭ de aliatele eĭ. (Cor. Bureau).**

D. SONNINO şi reprezentanţii diplomatici ai Italiei în străinătate

Roma, 23 (sosită 24). — *D. Sonnino Sidney, luând direcţia departamentuluĭ afacerilor străine, a trimis şefilor de misiune din străinătate o telegramă prin care îşĭ arată încrederea că în greaua sarcină pe care şi-a luat-o în aceste grave împrejurărĭ, va fi sprijinit de opera nepregetată şi luminată a reprezentanţilor diplomatici ai Italieĭ în străinătate. (A. T. I.)*

Situaţia ruşilor e prinicioasă

Roma, 23 (sosită 24). — **Criticul militar al ziaruluĭ „Giornale d'Italia" cercetând situaţia beligerantilor de pe câmpul oriental de luptă, scrie: Cu toate contrazicerile ce se observă între buletinele militare austro-germane şi comunicatele statuluĭ major rusesc, e evident că liniile austro-germane, cu toate că n'aŭ suferit în niciun loc vreo înfrângere hotărîtoare, totuşi aŭ fost bătute în maĭ multe puncte. Dată fiind extensiunea linieĭ de luptă, acest fapt nu poate să ne surprindă. De altfel, reese lămurit că germaniiĭ s'aŭ hotărît a păstra deocamdată o atitudine de defensivă, atacând bine înţeles din când în când pe duşman, orĭ unde vor simţi că e maĭ slab.**

Trecerea Vistuleĭ, pe care ruşiĭ aŭ săvârşit-o acum câteva zile, alcătueşte pentru dânşiĭ un mare folos, maĭ ales întru cât le va permite ulterioare înaintărĭ şi o maĭ mare libertate de a se înfige între liniile germanilor. (A. T. I.)

Amănunte asupra ultimeĭ lupte navale

— DIN SURSA AUSTRIACĂ —

Viena, 24. — *După raportul publicat de ziarul „Times" din Londra, despre lupta navală de lângă Chile (?) vaporul „Good Hope" a fost atât de avariat în cât a fost silit să fugă folosindu-se de întunerec. Vaporul „Monmouth" a încercat să fugă, dar a fost urmărit de un mic crucişător german şi s'a scufundat după ce a maĭ fost lovit de câteva orĭ. Din cauza furtuneĭ, nu s'a putut întrebuinţa bărcĭ pentru salvare. Se crede că vapoarele „Glasgow" şi „Otranto" aŭ fost avariate, dar, din cauza repeziciuneĭ lor, aŭ putut scăpa în întunerec.*

Vapoarele germane nu aŭ suferit pagube grave.

Vapoarele engleze aŭ eşit Duminică spre a vâna vapoarele germane. Aceste din urmă aŭ deschis focul în contra lor. Vapoarele engleze pare-se, nu aŭ ajuns la o distanţă favorabilă tirului. „Monmouth" a continuat să lupte până când a fost străpuns. (Corr Bureau).

Noul cabinet italian

Roma, 23 (sosită 24). — *„Giornale d'Italia" şi celelalte ziare independente salută constituirea noului cabinet italian ca o garanţie de înţeleaptă cârmuire în clipele grele prin care trece politica europeană. Mai ales intrarea d-luĭ Sonnino în noua combinaţie ministerială dă prilej unor comentarĭ foarte favorabile.*

Se observă că acest minister ar fi însuşirea de a mulţumi cele două partide istorice ale Camereĭ italiene: partidul din dreapta şi partidul în stânga. In adevăr pe când d-niĭ Salandra, Sonnino şi Grippo se trag din rândurile partidului moderat, d-niĭ Martini, Orlando şi Carcano reprezintă grupul liberal. (A. T. I.)

NOUII MINIŞTRI

Sonnino Sidney s'a născut la Pisa la 11 Martie 1847, doctor în drept de la Universitatea din Pisa; deputat de San Casciano în Val Pesa de la a XIV-a legislatură încoace, ministru de finanţe de la Dec. 1893 la Aprilie 1894; ministru al Tezaurului de la Apr. 1894 la Martie 1896; prim ministru în 1906 şi 1909.

Orlando Vittorio Emanuele s'a născut la Palermo la 29 Maĭ 1860; profesor ordinar de drept administrativ la Universitatea din Roma; deputat de Partinico de la a XX-a legislatură încoace; ministru al I. P. şi al Justiţieĭ în cele două din urmă ministere Giolitti; autor a maĭ multor publicaţiĭ însemnate de drept public.

Carcano, născut la Como la 24 Ian. 1843; doctor în drept de la Universitatea din Pavia; a luat parte la luptele pentru independenţa Italieĭ, sub comanda luĭ Garibaldi; deputat de la a XIV-a legislatură încoace; ministru de finanţe şi al tezaurului în repetite rânduri; actualmente era vice-preşedinte al Camereĭ.

Grippo Pasquale, s'a născut în Basilicata. Doctor în drept de la Universitatea din Neapoli; profesor de drept Constituţional la Universitatea din Neapoli; deputat de Muro Lucano şi Potenza de la a XVII-a legislatură încoace. (A. T. I.).

Situaţia la Viena

Roma, 23 (sosită 24). — După o corespondenţă din Viena, „Popolo Romano" ne încredinţează că veniturile comunale ale oraşuluĭ Viena pe luna Septembrie aŭ sporit cu un milion şi 800 miĭ de coroane. La 30 Septembrie depozitele de la casele de economie din Viena întreceaŭ cu 38 milioane depozitele de anul trecut.

Birourile Primărieĭ până la 15 Oct. aŭ ocupat 10 miĭ de persoane. Muncitoriĭ şi meşteşugariĭ nu duc lipsă de lucru.

Aprovizionarea oraşuluĭ se face în chip mulţumitor. Condiţiunile sanitare sunt cât se poate de favorabile. Printre localnicĭ nu s'a înregistrat nicĭ un caz de holeră. Toată lumea e încrezătoare în izânda armelor imperiale. Străzile sunt animate. Toate teatrele s'aŭ redeschis. (A. T. I.).

Nu se confirmă acţiunea în colonia Angola

Roma, 23 (sosită 24). — *Nu se confirmă acţiunea germanilor în colonia portugheză Angola. De altfel, ziarele observă că raporturile germano-portugheze sunt până acuma cele normale. (A. T. I.)*

Născocirile presei vieneze

Niş, 24. — *Ştirea lansată de un ziar din Viena anunţând pretinsa încoronare a principeluĭ George al Serbieĭ ca rege al Syrmieĭ este o născocire tot atât de ridiculă pe cât de calomnioasă. (Pres. Bureau).*

Pentru o înţelegere între creştinii şi musulmanii la Scutari

Roma, 23 (sosită 24). — **Se află din Scutari, că se depun mariĭ stăruinţe pentru a se ajunge la o înţelegere între musulmanĭ şi creştinii din localitate. (A. T. I.)**

Desminţire

Roma, 23 (sosită 24). — **Intr'un interview acordat unuĭ ziarist italian, primul ministru spaniol a desmintit zvonul după care cabinetul englez ar sta în pe lângă guvernul spaniol pentru ca Spania să intre în acţiune alături de aliaţi. (A. T. I.)**

VIAŢA LA PARIS

de LEO CLARETIE

— România la Paris. — Miniştrii la Bordeaux. — Spaima şi nepăsarea. Strada. — Ziarele dela 4. — Amabilitatea publică. — Afişele dela prăvălii. — Pătrecerea cu Taube. — Cinematografele. — Parisul seara. — Cartierele bogate. — Cărţile poştale. — Moratoriul. — Omagiĭ poporului din Paris —

Reiau astăzĭ seria croniciloŕ mele pariziene în mijlocul evenimentelor tragice aşa cum nu s'a maĭ pomenit, şi cari aŭ aprins focul peste maĭ toată Europa.

România ocupă mult spiritele acuma în Franţa, căcĭ cunoaştem valoarea armateĭ româneştĭ şi ştim aspiraţiunile eĭ statornice de a redobândi provinciile pierdute, Transilvania şi Bucovina. Franţa are ochiĭ îndreptaţĭ spre voĭ.

Ne interesăm mult de urcarea pe tron a M. S. Regeluĭ Ferdinand. M. S. Regina Maria este foarte iubită, căcĭ era cunoscută şi apreciată la noĭ.

Guvernul s'a mutat la Bordeaux. Această retragere cam repede, cam pripită, este considerată ca prea prudentă. Nu este populară, şi tot aşa nu e populară maĭ cu seamă plecarea deputaţilor şi senatorilor. Se fac multe glume asupra lor. Restaurantele unde se adună aceştĭ parlamentarĭ se numesc la *Caponul fin*. Se zice că se îndoapă la *Caponul fin (capon,* fricos) trăgând la măsea *Chateau la Fuite* (numele vinuluĭ *Cateau Lafitte* schimbat în *la Fuite*, fuga) şi înghiţind *Tournedos bordelaise (tourne dos,* întoarce spatele).

Pe stradă se vând diplomele Fricoşilor, decernate acelora cari aŭ fugit din Paris.

Oraşul, de altfel, este liniştit, încrezător. Negreşit că nu maĭ are fizionomia obicinuită, şi'n scrisorile ce vĭ le trimet vă voĭ descrĭ Parisul războiuluĭ.

In prima lună a mobilizăreĭ a fost multă emoţiune; fiecare îşĭ făcea proviziuni de conserve şi de legume aşa ca şi cum Parisul ar fi fost asediat.

Emoţiunea maĭ crescu în Septembrie, când se află că germanii eraŭ la Lagny şi la Dammartin, la 20 kilometri de oraş. Maĭ pe urmă se ştiu că era o tactică a generaluluĭ Joffre. Şi liniştea se restabilĭ în suflete după victoria de la Marne.

Acum biruinţa de la Aisne şi de la Lys a adus încredere deplină. Pericolul se depărtează şi succesul final apare sigur.

Notez aicĭ câteva aspecte ale vieţiĭ pariziene.

Activitatea comercială şi industrială s'a înmuiat. Nu maĭ e nicĭ un autobuz; s'aŭ dus toate la front şi servesc pentru cărarea proviziilor. Automobilele asemenea sunt rare. Aŭ fost rechiziţionate.

In fiecare, la ceasurile 4, chioşchiurile ziarelor sunt asediate. E momentul când se publică comunicatul oficial de la 3. Maĭ e şi alt comunicat la 11 seara. Ese în foile de a doua zi de dimineaţă.

Oamenii citesc gazetele pe trotuar şi vecinii se adună şi încep conversaţiile, întreabă ce veştĭ sunt şi le comentează. Nicĭ odată populaţiunea n'a fost aşa de sociabilă, aşa de blândă, aşa de amabilă. Nu se maĭ ceartă niminĭ. Băutura absintuluĭ este oprită pretutindeni. Nu se maĭ văd oameniĭ beţĭ.

Multe prăvălii s'aŭ închis. Aŭ pe obloane afişe prudente şi protectoare: *Maison Française*, pentru că, la început, prăvăliile germane, berăriĭ, lăptăriĭ şi altele aŭ fost prădate. Casele sunt împodobite cu steaguri franţuzeştĭ, englezeştĭ, ruseştĭ, belgiene, sârbeştĭ. Maĭ sunt pe ele inscripţiunĭ:

„Inchisă din cauza mobilizăriĭ.

„Patronul şi amploiaţiĭ păzesc fruntariile".

In aleia Wagram un comerciant a scris cu creta:

„Cetăţenĭ dormiţĭ în pace

„Plăpumarul s'a dus la oaste.

„Deschiderea după victorie".

Pretutindeni veselie şi avânt.

Noaptea, treĭ proectoare puternice brăzdează cerul ca să se vadă Taubele şi Zeppelinurile cari ar avea poftă să viziteze Parisul după răsăritul stelelor. Ar fi primite cu focurĭ de tun.

Petrecerea cea mare este vizita Taubelor germane. Nu sperie pe niminĭ, cu toate victimele inocente ce le-aŭ făcut, în ciuda dreptuluĭ ginţilor. Când se semnalează un Taube, mulţimea ridică ochiĭ în sus şi se uită cu o curiozitate ironică. Pe terasa de la Sacrée-Coeur se închiriază scaune şi binocluri cuĭ vrea să-l privească maĭ bine. Este o petrecere.

Şi nu maĭ sunt alte distracţiunĭ. Cu toate acestea viaţa începe să se învioreze. Liniile metropolitanului s'aŭ pus în circulaţie, şi tramvaele asemenea.

Cinematografele aŭ început iar şi chiar vreo două treĭ concerte. Teatrele însă staŭ tot închise. Cafenelele închid uşile la 8 ore, ridicând scaunele şi mesele de pe terase. Restaurantele sting luminile la 9 şi jumătate, când viaţa se suspendă. Trenurĭ, tramvaie, toate trăsurile se opresc. Pe la 10 ceasurĭ seara, abia se maĭ văd câţiva rarĭ trecătorĭ, şi câteva rare taximetre; strada e pustie, aşa cum era odată numaĭ la 3 ore despre ziuă.

Insufleţirea e mare, peste zi, pretutindeni, afară de cartierele bogate, adică l'Etoile şi Monceau. Acolo locuesc oameniĭ cari aŭ castele saŭ cari dispun de mijloace d'a se însala la Biarritz, la Nizza saŭ în oraşele cele marĭ de la miazăzi. Acolo obloanele sunt închise. Dar la răsărit de Operă activitatea este aceiaşĭ ca şi'n timpul normal.

Dar, cum maĭ spuseĭ, totul începe să-şĭ reia mersul de maĭ înainte. Prăvăliile aŭ început să se deschidă şi bulevardele să se umple de mulţimea celor ce se plimbă.

Ziarele îşĭ reiau încetul cu încetul fizionomia de maĭ înainte.

Câtă-va vreme ziarele cu 8 pagini avură numaĭ 2. Acuma aŭ 4 şi aŭ început să publice iar şi foiletoane. Toate ştirile sunt relative la războĭ şi sunt trecute printr'o cenzură severă.

Ne aducem aminte că în 1870 înfrângerea de la Sedan a fost pricinuită, în parte, de indiscreţiunea unuĭ ziar asupra mişcărilor trupelor noastre. Nu se va maĭ repeta această greşeală. Scrisorile soldaţilor nu aŭ nicĭ una indicaţiunea localităţiĭ de unde sunt trimise.

S'aŭ făcut cărţi poştale militare pentru soldaţi, în care toate frazele probabile sunt tipărite de maĭ înainte. N'aŭ decât să însemneze cu creionul: Mi-este bine. Sunt rănit. Vremea e rece...

Comerţul cu cărţile poştale e foarte intens. Inaintea faţadelor prăvăliilor închise, negustoriĭ îşĭ întind colecţiunile. Germaniĭ iaŭ şi eĭ câte ceva. Caricaturi, vederĭ de ruine, scene de bătăĭ, obuziere, baterii de artilerie, grupe de englezĭ, scoţienĭ, indienĭ, canadienĭ, belgienĭ, portretele luĭ Joffre, French, ale tutulor generalilor şi maĭ cu seamă al luĭ Albert al Belgieĭ aţâţă entuziasmul cel maĭ mare şi cel maĭ meritat. E ridicat în slăvĭ suveranul belgian,

Va fi o colecţie de făcut din aceste cărţi poştale ale războiuluĭ, în care se cuprind vederĭ, fie scene, alegoriĭ sentimentale: soldatul şi logodnica, ambulanţa, steagul...

De câte orĭ se duce câte un drapel german la Invalizĭ, se produce o măreaţă manifestare de bucurie populară.

Moratoriul stânjeneşte mult pe oameniĭ şi ţine pe loc afacerile. Depozite, cecurĭ, titluri nu maĭ sunt bune de nimic.

Niciodată Parisul n'a fost maĭ liniştit şi maĭ sigur ca acuma. Borfaşiĭ sunt la armată. Starea de asediu garantează siguranţa.

Parisul oferă privelişteа unuĭ populaţiunĭ încrezătoare şi eroică. Nu maĭ sunt ca în 1870 haimanale care cutreeră stradele strigând şi cântând refrene războinice. Astăzĭ e tăcerea curajoasă a unuĭ popor care aşteaptă cu încredere.

Doliurile sunt numeroase. Nicĭ odată n'a fost un războĭ maĭ înfrigorator prin desfăşurarea neobicinuită a frontuluĭ batalioanelor şi cantitatea de oameniĭ intraţĭ în luptă. Dar văduvele şi numele aŭ siguranţa părăt-aşă că a francezelor care nu se îndoesc de nimic şi care şi-aŭ făcut de maĭ înainte jertfele dragostelor lor pe altarul Patrieĭ.

Voĭ continua în scrisoarea ce va urma tabloul Parisuluĭ în timpul războiuluĭ. Este pitoresc, edificiant şi consolător.

ŞCOALE FICŢIUNI

Cele maĭ numeroase şcoale din ţară, sunt cele cu un singur învăţător, cu orariul Tip A, când toate diviziile urmează simultan şi dimineaţa şi după prânz, şi cu orariul Tip B I., când div. II şi III urmează dimineaţa, iar div. I după amiază.

O şcoală, de felul acesta, este şi a subsemnatuluĭ, cu orariul Tip B. I. Voiŭ arăta pentru ce n'am adoptat orariul Tip A şi ce se petrece în această şcoală şi cetitorul va reflecta şi trage concluziunile cuvenite.

Populaţiunea şcoaleĭ meleĭ, după recensământ, este de 147 copiĭ. In local nu încap de cât maximum 76 elevĭ. Dacă aş fi adoptat orariul Tip A, ar fi trebuit să dispensez de şcoală 71 copiĭ, să las 71 de *analfabeţĭ* din generaţia care se ridică!

Ca să nu mă mustre conştiinţa, am adoptat orariul Tip B I. După acest orar primesc copiĭ, în două serĭĭ, dimineaţa 70 copiĭ din div. II şi III şi după prânz 77 copiĭ din div. I, şi astfel supun influenţeleĭ şcoaleĭ întreaga populaţiune şcolară din sat. In ce condiţiuni însă!

După o socoteală precisă, în cursul unuĭ întreg an şcolar, copiiĭ frecventează 185 de zile, scoţând după prânzurile Joiloŕ libere şi Sâmbetelor ocupate cu lucrări manuale, agricole etc. Aceste 185 zile sunt utilizate jumătate de div. II şi III şi jumătate de div. I, copiiĭ dintr'o serie urmând numaĭ o jumătate de zi.

Revine deci uneĭ serĭĭ de copiĭ, exact 92 şi jum. zile pe an, saŭ în 5 anĭ, cât urmează un copil şcoala, 462 de zile şi jum. Numaĭ 1 an şi 97 şi jum. zile! Cine îşĭ poate închipui că în timpul acesta se poate însuşi *temeinic* materia programeĭ şcoalelor primare? *Cine crede că se poate, se înşală.* Şcoalele cu un singur învăţător sunt ficţiuni.

N. Bonjug-Alibeichioĭ